

Nørager Børnehave & Vuggestue

Den styrkede pædagogiske læreplan 2021

Det fælles pædagogiske grundlag (blå blomst)

Dannelse og børneperspektiv

”Alle mennesker er som alle andre – som nogle andre – og som ingen andre”.

(Citat fra 'Personality in Nature, Society, and Culture' af Henry A. Murray & Clyde Kluckhohn, 1953. Vi har lært citatet af Svend Brinkmann)

Vi er unikke, men også dele af et fællesskab. Vi skal lære at forstå og agere i, at vi er dele af et fællesskab. Dannelse sker i relationer og gennem kulturen i fællesskabet.

Voksne er rollemodeller, og børns muligheder for udvikling er afhængige af det miljø og den kultur, som voksne opbygger – for eksempel via anerkendelse og ved at sætte ord på den udvikling, som børn gennemgår.

Børn skal have muligheder for at skabe egen mening og indhold i hverdagen. De skal opleve, at deres måde at forvalte tid og rum, leg, venskaber og konflikter på bliver mødt med nysgerrighed, anerkendelse og respekt af voksne.

Voksne skal understøtte børns udvikling af selvkontrol, hvorved børn med tiden lærer at regulere deres følelser i forhold til situationen, så de for eksempel kan udsætte behov eller modtage en afvisning. Tydelige voksne skaber struktur i børns liv ved at udstikke nogle rammer, så ikke *alt* er til diskussion. Anerkendelse handler nemlig *også* om at sætte grænser og at 'automatisere' nogle

handlinger, så børn ikke skal belastes med at bruge tid og kræfter på at bestemme ting, der bare skal gøres – som tandbørstning eller sko på.

Børnesyn

Mennesker er sociale væsner, der udvikler sig igennem relationer. Det handler om balancen mellem at være og at gøre, nemlig at blive set som den, man er, så man kan udvikle selvværd.

Det skal være sjovt at gå i vuggestue og børnehave. Børn skal have plads, ro og tid til at udvikle sig via leg og læring baseret på fantasi og kendskab til sig selv og den omgivende verden.

Vi voksne skal understøtte børnenes lyst til at udvikle sig i en ramme af såvel tryghed som udfordring, men med respekt for det enkelte barns personlighed og udviklingstempo. Det enkelte barn skal hvile i sig selv – også for bedst muligt at kunne deltage i samværet med andre og udvikle forståelse for vigtigheden af fællesskab. Vi vil gerne være med til at udvikle børnene til alsidige mennesker, der mestrer egne liv. Det sker med fokus på udvikling af personlige, følelsesmæssige, sociale og kreative kompetencer. Det sker med fokus på sproglig og motorisk udvikling. Og det sker ved at bringe dele af den store verden udenfor ind i børnehaven.

Vi betragter Nørager Børnehave & Vuggestue som et reservehjem for børnene. Derfor lægger vi vægt på, at atmosfæren skal være hjemlig, hyggelig, varm og tryk.

Vores menneskesyn indebærer, at vi betragter det enkelte barn som et enestående menneske, der skal behandles med respekt. Vi ønsker at skabe så frit et samvær som muligt for at give børnene så gode betingelser for udvikling som muligt.

Vores menneskesyn indebærer også, at vi ønsker at skabe plads til fællesskabets værdier – så som at tage hensyn til hinanden, at passe på de ting, vi har, og at værne om naturen.

Vi forsøger at skabe et fleksibelt læringsmiljø, hvor der både tages hensyn til børn i udsatte positioner og til børn, der 'bare' kan have særlige behov en gang imellem. Vi skaber en struktur, der kan aflæses, og opdrager og danner til fællesskabet ved at lære børn at tage hensyn.

Vi understøtter fællesskabet både med faste og med fleksible regler. Flere af vores regler er således foranderlige og afhængige af situationen. Vi foretager et skøn – en vurdering på baggrund af fleksibilitet, tolerance og gensidig respekt. Og så har vi naturligvis regler, der skal overholdes af hensyn til sikkerheden.

Leg

Vi har respekt for barndommen. Derfor vil vi gerne værne om legen. Leg er det vigtigste omdrejningspunkt for udvikling og læring hos et barn indtil seks år. Alting i et barns liv bliver bearbejdet gennem legen. Man kan sige, at alle indtryk kommer til udtryk i en leg.

Leg udvikler barnet via den unikke kombination af fri fantasi og kendskab til den omgivende verden. Leg opstår spontant og udvikler sig over tid. At sætte leg ind i en plan skrider meget nemt ind over det grundlæggende i legen.

Læring

Legen er det vigtigste udgangspunkt for de voksnes arbejde med observation og støtte i børnehaven. Der er dog masser af læring i vores arbejde med børnene. Men af og til ser vi det klartest, når vi efterfølgende analyserer.

Vi fortæller hinanden om vores lege og oplevelser. Vi reflekterer over børnenes udvikling og giver hinanden ideer. Vi kan ikke sige: Ugens emne er bearbejdning af frygt. Men vi kan pludselig stå i situationen, der giver anledning til det – som i dette eksempel:

Tre piger vil gerne lege fangeleg med en voksen. Den ene pige er bange og derfor med i legen på andre betingelser end de to andre. Den ene lærer langsomt via gentagelsen at komme over sin frygt. De to andre lærer at acceptere forskellige betingelser – endda i samme leg. Overordnet lærer de alle tre noget om at se hinanden som hele, men forskellige mennesker.

Basalt set har vi faktisk her fat i en tanke om dannelse –

om det hele menneske. Og det er jo ikke så ringe at få dannelse ud af en fangeleg. Men rækkefølgen er afgørende for os: Legen kommer først – af den simple grund, at leg er alvor for børnene.

Relationer

Relationer er alfa og omega i al social læring. Mennesker er sociale væsener, der udvikler sig igennem relationer. Udvikling/udfoldelse af empati går fra spejling af det lille barn, forstørrelse af ting og sætte ord på, til at åbne øjnene for de andre børn i fællesskabet, efterhånden som børnene vokser til.

Børn udvikler empati ved selv at blive mødt empatisk. Jo tryggere, jo nemmere har det enkelte barn ved at udvise empati.

En relation bygger på tillid, nærvær, følelsen af, at der er en, der vil mig det allerbedste. At blive set, at blive mødt i ligeværd. Antallet af relationer udvides, jo ældre man bliver.

I begyndelsen er barnet centrum i alle relationer, og op gennem årene udbygger det evnen til også at rumme, at andre har lige så meget ret til at være en del af fællesskabet.

Relationerne mellem børn og de nære voksne skal være på plads, for at man kan arbejde på udvikling og turde at møde modgang. Jo mere relationen er på plads, jo bedre kan man overkomme modgang.

Dokumentation og opfølgning

Løbende observation i det daglige arbejde.

Løbende refleksion via personalets samtaler i dagligdagen – herunder samtale med evt. specialvejleder. Opsamlende refleksion og analyse på personalemøder med henblik på status og opfølgning for såvel det enkelte barn som den samlede børnegruppe.

Skriftlige refleksioner over børnenes trivsel i portalen Aula til internt brug.

Sprogtest af børn ved tre og fem år med brug af resultat i opfølgende arbejde med børn og forældre.

Samtaler med forældre om det enkelte barn.

Orientering om vores pædagogik på forældremøder.

Opslag med fotos samt evt. videoklip, der for forældre kan belyse begivenheder og dagligdag.

Samtaler om vores pædagogik på bestyrelsesmøder.

Evaluering/revision af vores læreplaner i samarbejde

med bestyrelsen hvert andet år.
Kommunalt tilsyn hvert andet år. Opfølgning på tilsynet
hvert andet år.

Børnefællesskaber

Deltagelse og medindflydelse opstår gennem fælles samtale og leg. Ved samling og spisetid, hvor man byder ind og lytter, giver plads til hinanden på trods af uenighed. Laver aftaler, måske stemmes om et emne, og der vises respekt for den beslutning, som tages i fællesskab. Deler viden og deltager i leg.

På den måde er fællesskabet den begyndende opdragelse til demokrati, hvor alle kan komme til orde og prøve at bestemme.

Den voksne driver deltagelsen i fællesskabet, mest blandt de små, men børnene udvikler også deres egen kultur, hvor de er deltagende.

De voksne skal være rollemodeller i omgivelser inde og ude, der giver rum og plads til mange forskellige lege og aktiviteter.

Vi bruger af og til muligheden for at opdele børnene i grupper. Det kan være efter alder, køn, interesse eller udvikling – alt efter, hvor børnene befinder sig i deres dagligliv.

Pædagogisk læringsmiljø

Det pædagogiske læringsmiljø omfatter såvel de fysiske rammer som kulturen i huset, der er båret af de voksne. Vi er opmærksomme på at indrette vores forskellige rum, så de kan forandres ved at flytte rundt på møbler og belysning for eksempel. Vi tilpasser rummene til børnenes udvikling og lægger vægt på ikke at forstyrre deres leg ved at skabe små enklaver eller hjørner i rummet.

Børn i generelt udsatte positioner eller børn med særlige behov i øjeblikket kan vi også støtte via indretningen. For eksempel med glasdøre mellem nogle rum eller ved at lave en lille 'væg' af stole, så vi kan skærme deres leg, følge med udefra og hjælpe til ved behov.

Vi arbejder med relationer, leg, aktiviteter og læring hen over hele dagen. En dag i vuggestue eller børnehave betragtes som en helhed, hvor alle gøremål er sideordnede, også forberedelse og afvikling af måltider.

Leg og læring er til stede i alle situationer på alle tidspunkter – og oftest også glæden ved at være til. Kreativiteten og fantasien bruger vi hele tiden til at forholde os til og udvide vores egen verden. Kreativitet er med i alle mulige opgaveløsninger undervejs i udviklingen hos et barn.

Leg

Den rene leg fylder meget i pædagogikken i Nørager Børnehave & Vuggestue. Den er ofte mere synlig end aktiviteter og beskæftigelse.

Sådan er det, fordi leg er børns naturlige tilgang til udvikling og læring. Gennem legen udforsker børn sig selv, hinanden, de voksne og den omgivende verden. Det sker i et enestående samspil mellem fantasi og virkelighed. På den måde bearbejder børn oplevelser og følelser og opsamler erfaringer, som de bygger videre på.

De små børns første lege er udforskende og undersøgende. Børn udforsker sig selv, deres legetøj og omverdenen, og deres lege er bygget op omkring genkendelse og gentagelser, der udvikler tryghed og opbygger relationer. Den grundlæggende leg handler om at være der, blive væk og komme igen, for eksempel titte-bøh-legen eller legen, hvor et stykke legetøj hives på gulvet i en uendelighed og vækker glæde, hver gang det dukker op igen. Sådanne lege udvikler evnen til senere i livet at kunne give slip på ting og mennesker uden at have behov for at holde krampagtigt fast.

I vuggestuen er de voksne tilgængelige og nærværende på gulvet sammen med børnene. Vi er bevidste om, at vi er den trygge base, som børnene bevæger sig ud fra for at udforske verden. Jo ældre børnene er, jo mere bevæger de sig som regel væk, og jo mindre er de afhængige af os. Det er den naturlige udvikling.

Legen i vuggestuen foregår ofte med deltagelse fra de voksne. Vi igangsætter leg og samler børnenes opmærksomhed ved at gøre legetøj 'levende'. Vi forsøger at lære børnene rytmen i en leg med start, plot og afslutning. Det kan for eksempel være i simple

rollelege, når vi gentagne gange drikker 'kaffe', som børnene serverer. Og vi spørger, om vi også kan få noget at spise. Og til sidst siger vi tak for mad som en afslutning på legen.

Både i vuggestuen og i børnehaven er vi meget opmærksomme på legeudviklingen, – for eksempel udviklingen af den enkelte leg, barnets egen legeudvikling set over tid samt legen, hvor de små lærer af de store. De helt små børn leger alene – gerne med en voksen. De lidt større børn leger ofte med det samme – for eksempel biler, men ved siden af hinanden i såkaldte parallellege. Senere kommer rollelegene og konstruktionslegene.

De små iagttager ofte de større lege. Og i løbet af processen får de mindre børn anvisninger eller tildelt roller af de større, så de kommer med i legen. Hvis dette ikke sker af sig selv, er vi voksne opmærksomme på at støtte fællesskabet og eventuelt hjælpe til, så de yngre børn også kan være med.

Vi strukturerer ikke tiden mere end højst nødvendigt. Og vi passer på med at bryde lege op. Baggrunden er et ønske om at understøtte fordybelsen frem for zapperkulturen.

Er der god gang i flere legegrupper, går vi ikke ind på stuen med en omgang saltdej og forstyrrer ved at trække et par børn ud fra hver gruppe. Sker den slags for ofte, holder børnene op med at lege de lange, fordybende lege eller lege med mange rekvisitter, hvor det tager tid at rydde op.

Leg kræver tid, og den kræver plads. Og det kan være svært for voksne at prioritere børns tid til leg i en travl hverdag. Ligesom det kan være svært at forstå, at børn indtil seks år ikke er specielt gode til at rydde op. De har simpelthen ikke den voksnes struktur inde i hovedet. For dem er en leg med mange rekvisitter jo ikke rod. Derfor bruger vi voksne i børnehaven tid på at hjælpe børnene med oprydning ind imellem andre lege og gøremål. Jo yngre børnene er, jo mere hjælper vi voksne.

Vi skelner mellem den voksendeltagende leg og børnenes selvstyrede leg.

Ved at være med og ved at iagttage børnenes lege får pædagogerne stor viden om børnene, som vi kan bruge, når vi støtter dem i udviklingen.

Vi har meget opmærksomhed på det at komme ind og ud af en leg, fordi det kan give konflikter, der skal vendes. De fleste børn kan aftale en leg mellem et par stykker. Og nogle børn kan så selv komme ind i den bagefter. De har måske siddet og kigget og fundet på noget, de kan agere sig ind i legen med.

Andre maser sig bare ind og skaber måske konflikt eller bliver afvist. De har brug for støtte og vejledning. Men vi er varsomme med at bruge de voksnes magt til at dirigere et barn ind i en leg. Afhængig af situationen kan vi samlet tale os til rette eller foreslå, at barnet selv sætter en leg i gang. Afvisning er det sværeste at tackle. Det kræver tid og lange snakke at forstå, at det ikke er hele dig, der bliver afvist. Og det kan være et sejt træk for et barn at opøve de kompetencer, der kræves for at agere mindre konfliktfyldt i fællesskabet.

Den voksendeltagende leg

Vi vil gerne respektere det enkelte menneske og ikke lave grundlæggende om på børn. Og det er ikke skæld ud, der rykker en udvikling. Men vi kan tydeliggøre mekanismer, vejlede og hjælpe, så børnene selv kan justere. Vi kan give dem handlemuligheder og sproglige redskaber, så de kan bruge deres egne evner til at kombinere sig frem til ændringer i en uhensigtsmæssig adfærd. Heri ligger en vigtig erkendelsesproces.

Nogle gange deltager vi “bare” i en leg og er med, så godt vi kan være det som voksne.

Andre gange deltager vi i en leg, hvor det er svært at komme i gang, eller hvor vi har et bestemt mål eller en bestemt idé. Det kan være et fælles udviklingsprojekt for en gruppe af børn, eller det kan være et udviklingsprojekt for et enkelt barn. Måske er der andre gange brug for en afklaring af et problem eller nogle ideer til at udvikle legen. Måske skal nogle små have lært at sige fra i forhold til nogle større børn.

Den selvstyrede leg

Igennem legen sker en naturlig læring af såvel personlige og sociale kompetencer som sprog og motorik.

Legen kommer inde fra det enkelte barns fantasi, erfaringer og erkendelser og blandes med nye indtryk fra den omgivende verden, der vokser dag for dag.

Børn eksperimenterer med følelser, roller og omgangsformer. I deres eget tempo bearbejder de følelser

og mærker indvendigt, hvordan det er at være far, mor, store- eller lillesøster eller en helt anden. De har masser af oplevelser i de voksnes verden, som de måske ikke helt forstår. Sådanne oplevelser leger børn igennem igen og igen, indtil de har fået dem ind på et niveau, de kan forstå.

I legen socialiseres børnene. De prøver grænser af og laver spilleregler for opførsel i fællesskabet. De oplever at være populære eller det modsatte. De opdager hierarkiet med selvvalgte eller valgte ledere.

Hierarkiet er naturligvis forskelligt fra dukkekrog over legeplads til stillerum, hvilket beforder de enkelte børns styrkesider. Og børn skal have lov til at arbejde med hierarkiet, så længe det ikke bruges til overdreven magt. De skal prøve at være inde eller ude – eller måske at være hund eller kat for at være med i legen. Vi kan ikke tage det fra dem. Hvis vi ikke vil have det, skjuler børnene det for os, men de lever det ud alligevel. I den selvstyrede leg er vi voksne med på sidelinjen for at kunne støtte og vejlede, når det er nødvendigt.

Læring

Relationer

I vuggestuen og børnehaven er det de voksnes opgave at tage udgangspunkt i det enkelte barn i hver enkelt situation. Vi forsøger at respektere, at hver enkelt barn er unikt og har en kerne/en sjæl, som vi prøver at finde helt ind til – for derudfra at støtte barnets udvikling. Dette udgangspunkt er fuldstændig afgørende for vores arbejde.

Mange børn lever i dag uden det omgivende pejlesystem med fast familiestruktur og voksne, der har god tid. De bliver deres eget "fyrtårn" og bliver nemt voksne for hurtigt i et samfund, der appellerer til fart og overfladiskhed. Derfor er det så vigtigt, at børn udvikler evnen til at være i forbindelse med deres egen kerne, så de kan udvikle identitet og styrke.

De fleste børn får masser af synlig omsorg. De får søvn, mad, er klædt på efter årstiden og er med til aktiviteter i fritiden.

Det kræver mere tid og psykisk rum at kunne give den 'usynlige' omsorg: At varetage barnets kerne ved at støtte den følelsesmæssige udvikling, at se det som

individ, at lytte og give det psykisk plads.

At give 'usynlig' omsorg kræver altså en godt fungerende og tæt relation mellem barn og voksen. En velfungerende relation er en følelsesmæssig forbindelse imellem to mennesker, der er på plads på grundlag af tillid, ligeværdighed og gensidig respekt.

Udgangspunktet for leg og læring, der udvikler personlige og sociale kompetencer, er derfor ordentlige relationer barn-barn og barn-voksen. Og respekten for udvikling af relationer er meget vigtig, fordi de er hjørnesten for voksende socialisering og selvværd. Børn fra nul til tre år udvider mængden af personer, de kan have relationer til. Allererst kommer naturligvis den nære families tryghed. Så følger barn-voksen relationen i vuggestuen. Dernæst parallelleger de små børn ved siden af hinanden, de begynder at efterligne og bliver efterhånden mere påvirket af hinanden. Og i løbet af børnehavetiden udvikler relationerne sig via en sniksnak, en samtale, en aftale på det verbale plan. På det fysiske plan udvikles de via legene sammen, boldspillet etc.

Relationerne skifter alt efter udvikling og nye muligheder. Men det er vigtigt at respektere, at "vi to"-relationen er på plads, før en "vi-tre"-relation kan opbygges.

At opbygge relationer barn-barn er store processer. Det er virkelig alvor – i legen.

Vi er derfor meget opmærksomme på børns relationer internt og bruger megen tid på at støtte udviklingen af dem. I den proces kan vi voksne skærme med fysiske rammer, så børnene får plads og ro til at rumme hinanden.

Et eksempel: Hvis Søren og Hans endelig har fundet sammen og nu leger med Lego på gulvet, foreslår vi voksne ikke, at Lise og Julie kan lege med dyr klos op ad dem. Den voksne indgriben kan nemt forstyrre drengenes leg. Derimod kan det godt være, at et par børn selv kan gå i gang med noget lige ved siden af uden at forstyrre. Vi støtter venskaber og nye lege og holder øje med udviklingen, så vi kan give et positivt puf, hvis der er brug for det. Men puffet gives i respekt og forståelse for den proces, børnene er i gang med. Det kan være tilskueren, der kommer med i en leg, eller et nyt barn, der skal ind i gruppen. Det kan være vennekredsen, der åbner sig for et barn, som er skredet lidt uden for.

Socialisering og selvværd

Socialisering indebærer, at det enkelte barn bliver en del af fællesskabet via relationer, omsorg for og accept af hinanden samt respekt for fælles regler og normer. Det handler om at opbygge forudsætninger og færdigheder, så man kan sige til og fra, så man kan bestemme eller ikke bestemme, så man har mange tangenter at spille på i forhold til at være med.

At have tillid til fællesskabet fører til givtig og interessant leg. Jo bedre man kan se og forstå sig selv, jo bedre bliver man til at se og forstå andre. Og omvendt. Større og større socialisering er dermed med til opbygning af selvværd, der er dybere end selvtillid og afgørende for et liv i balance.

Men opbygning af selvværd sker naturligvis i et fællesskab mellem barnets forældre, vuggestuen og børnehaven. Jo tidligere der bygges på dette fundament i tilværelsen, jo stærkere bliver det.

At have selvværd indebærer følelsen af, at man har værdi, at man ikke er ligegyldig. Når voksne bygger med på børns selvværd, handler det om at se barnet, at udvise accept og omsorg, at tage barnet alvorligt, så det lærer egne følelser og fornemmelser at kende. Det handler om at give børn plads til at lære at tage ansvar for egne handlinger. At man kan være enig med nogen og uenig med andre, uden at det er hele én selv, der er på spil i hver eneste konflikt. Jo bedre selvværd, jo mindre af én selv er på spil hver gang.

Konflikter og deres løsninger

Konflikter er guld i opvækst og opdragelse. En konflikt er en lille krise, der giver mulighed for at flytte sig. Den skal ses som et udviklingspotentiale, der ikke kan undværes. Selv om man måske ikke selv skaber konflikter, havner man i dem og har brug for at lære at tackle dem.

Derfor er det vigtigt, at et barn får lov at øve sig, at turde have sin mening, at afprøve grænser, at afprøve sig selv og den voksne. Børn har oftest brug for at løse den samme type konflikt mange gange, før erfaringen er trængt ind som læring.

Konflikter udvikler også kreativitet. Man skal finde forskellige forslag til løsning: Skal jeg nu kalde på en voksen? Skal jeg handle i den eller den retning? Hvilke synsvinkler er der? Hvordan får jeg forhandlet mig igennem det her? Det kræver øvelse og er en fantastisk ballast at få med til sit voksne privatliv og arbejdsliv.

I alle former for lege, aktiviteter og beskæftigelse kan der opstå konflikter. I alle relationer kan der opstå konflikter: barn – barn, barn – voksen, voksen – voksen. I tætte og lige relationer og i ulige relationer.

Konflikter i vuggestuen omhandler oftest en afvisning. Det kan for eksempel handle om et stykke legetøj, et barn ikke kan få, fordi et andet barn leger med det. Vi er opmærksomme på, at efter en afvisning skal der komme en anvisning, så barnet hjælpes videre, da der ofte er store følelser på spil, som barnet har brug for at få afstemt af voksne. Vi anerkender, at barnet bliver ked af det eller vred ved at sætte ord på følelserne og trøste. Og når barnet er klar, kan vi anvise en vej for barnet – noget andet legetøj.

Vi øver også strategier med børnene – for eksempel at sige stop med både ord og tegn, da det er vigtigt at kunne sige fra på en ordentlig måde.

I barn – barn konflikten er vi voksne med på sidelinjen og går lidt eller meget ind i situationen – afhængig af karakter og børnenes alder. Det kræver god tid, fordi vi undervejs gør meget ud af at lære børnene selv at løse deres konflikter.

Stort set ethvert barn har brug for at lære at forstå, at som part i et fællesskab kan hun/han for eksempel ikke hele tiden have det samme legetøj for sig selv. Her kommer vi med løsningsmuligheder. Det kan være hjælp til at lave en aftale, så barnet får en fornemmelse af, at hvis det bøjer af nu, kan det få legetøjet tilbage senere.

Børn har ofte en forventning om, at vi voksne afgør en konflikt. Det gør vi ikke – især ikke blandt de store. I stedet glider vi ind og hjælper med afklaring og forligsmuligheder. Vi trevler op bagud ved at spørge og lytte, vi vurderer, hjælper med at lave aftaler og passer på, at et barn ikke står fortabt tilbage.

Vi danner os et billede af situationen og giver billedet videre til barnet – også ved at vende situationen om. På

den måde træner det evnen til at kunne sætte sig i andres sted.

Hvis et barn for eksempel er for voldsomt ved et andet barn i tumlerummet, taler vi om, hvad der er sket. Vi hjælper med at opøve opmærksomhed på, at vi er forskellige og kan klare forskelligt. At det handler om at tage hensyn og styre sig selv, også når man tumler.

I barn – voksen konflikten er vi opmærksomme på, at voksne har stor magt. Vi laver ikke fælles voksenfront mod et barn. Hvis en voksen har haft en konflikt med et barn, skal hændelsen efterbearbejdes med barnet af den samme voksne eller af en anden voksen.

I den yderst sjældne voksen – voksen konflikt bruger vi børnehavens leder eller et menneske udefra til afklaring og – om nødvendigt – mægling.

Sammenhænge

Dagplejen

Den lokale dagpleje kommer på besøg i børnehaven hver uge.

Langhøjskolen, Vivild

Samarbejde om kommende skolebørn. Vi har forskellige arrangementer for både børn og voksne, der øger kendskabet og letter overgangen fra børnehave til SFO og skole.

Skolemodenhed

De store børn i børnehaven nyder virkelig at være de store den sidste tid, før de skal starte deres nye tilværelse i fritidsordning og lidt senere i skole. De vokser kolossalt i forventning om opgaven forude, mens de endnu er i trygge omgivelser. Desuden er de uundværlige rollemodeller for de mindre børn.

For langt de fleste børn sker udviklingen hen mod skolemodenhed helt af sig selv. Deres naturlige nysgerrighed fører til, at de opsøger viden og større og større udfordringer. Det er naturligt for dem at vokse ved at leve op til krav – stillet i forhold til alder og udviklingstrin. Vi forventer lige så naturligt, at børnene kan påtage sig større og større ansvar.

Men selvfølgelig vurderer vi udviklingen og ser på hele barnet: Hvordan er den intellektuelle, den motoriske, den sociale og den følelsesmæssige udvikling? I den første skoletid er det vigtigste, at den sociale og den følelsesmæssige udvikling er på plads.

Vi ser også på, om barnet naturligt magter at være en del af en helhed, om barnet fungerer i et fællesskab uden at skulle være "på" hele tiden.

Er der eventuelt brug for at styrke sider, der ikke er helt så udviklede? Nogle har måske brug for et lille puf til det næste skridt, når det handler om at tage tøj på selv, at tørre sig bagi, at spille et spil færdigt eller at sidde ved siden af et barn, man ikke har så tæt en relation til.

Fra efteråret og frem har vi samtaler med forældrene, hvor skolemodenhed er det naturlige omdrejningspunkt. Pædagoger fra SFO og børnehaven holder fællesmøde og taler om børnene, der skal videre.

Det sidste halve års tid før tidlig SFO-start pr. 1. april samler vi de største børn i vores skolegruppe ind imellem. Her træner vi at vente på tur, at lytte til andre, at lytte og forstå beskeder med flere detaljer, at løse små opgaver.

Den sidste måned er skolegruppen på besøg fire gange i SFO for at møde de nye voksne og børn til deres kommende klasse. Vi tilstræber at gå turen til skolen til fods.

Når de store børn har sidste dag i børnehaven, holder vi afslutningsfest for dem med små opgaver, god mad og gaver.

Børn i udsatte positioner

Vi er opmærksomme på børn i udsatte positioner både via vores læringsmiljø og ved at være omkring børnene i dagligdagen, så vi kan støtte deres udvikling bedst muligt. På stuemøderne drøfter vi børnenes udvikling og hjælper hinanden med at finde de bedste pædagogiske tiltag i forhold dertil.

PPR – Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

I samarbejde med forældre holder vi fælles møder med relevante deltagere med henblik på videre henvisning af børn med brug for undersøgelse eller hjælp. Det kan

være psykolog, socialrådgiver, sundhedspleje, fysioterapeut, tale-høre-pædagog, børnehaveleder eller dagplejer. Møderne kan også indeholde rådgivning og supervision af pædagogisk karakter.

I samarbejde med forældre er der efterfølgende mulighed for testning af børn i vuggestue eller børnehave.

Fysioterapeuten og psykologen kan teste, og tale-høre-pædagogen laver test og taleundervisning hos os.

I enkelte tilfælde kan vuggestue eller børnehave søge støtte til et bestemt barn eller en gruppe børn hos PPR, hvorefter der tildeles timer i forhold til den normering, der er til rådighed.

Forældresamarbejde

Tillid mellem den enkelte familie og personalet er afgørende som grundlag for et godt samarbejde. Det skal opbygges på tillid til, at vi er professionelle, som ønsker at gøre det bedste for barnet, mens forældrene er væk. De skal kunne tage af sted med ro i sjæl og tanke om, at det kommer til at gå godt i dag.

Vi satser stort på dialogen. I det daglige lægger vi vægt på kendskabet til den enkelte families liv og færdene ved at tage os tid til den hyggelige, men også vigtige snak i garderoben om dagens oplevelser. Det giver de voksne omkring barnet en fælles referenceramme, så vi også i vuggestue og børnehave kan medvirke til at skabe sammenhæng i barnets liv.

Derudover indbyder vi forældrene til en samtale om barnet tre måneder efter start og før skolestart. Der kan også afvikles samtaler efter ønske.

Hvert forår og efterår holder vi forældremøde, hvor vi orienterer om og diskuterer vuggestuens og børnehavens virksomhed. På mødet om foråret er der også valg af repræsentanter til bestyrelsen.

Desuden informerer vi skriftligt og med billeder på forældreplatformen Aula. Og på tavler i garderoben. Vi benytter også Facebook og vores website til at nå ud til forældre, venner og vores lokalsamfund.

Kost og ernæring

Vi vil gerne sammen med familierne være med til at give børnene sunde kostvaner. Vi satser meget på økologiske varer og har som regel et par børn med på indkøb hos købmanden. Vi drikker mest vand, men også økologisk mælk – fortrinsvis til morgenmad og i vuggestuen.

Generelt er dagens vigtigste brændstof morgenmaden, hvor børnene kan vælge havregryn, cornflakes eller rugfrø. Frokosten er madpakker hjemmefra.

I vuggestuen arbejder vi bevidst med måltidet som et pædagogisk læringsmiljø, hvor vi kan arbejde med selvhjulpenhed, medbestemmelse og fællesskab. Børnene øver at lukke madpakken op og er medbestemmende om hvilken mad, som skal på tallerkenen hvornår. Vi øver selv at komme op og ned fra stolen, vi snakker om indholdet i madpakkerne og øver at putte skaldet på skraldetallerkenen. Måltidet skal være en hyggelig stund, hvor der er ro og nærvær og muligheder for, at alle børn kan deltage aktivt.

I børnehaven skiftes børnene til at hjælpe med at sætte alt til frokosten på rullebordet i køkkenet, hvorefter vi dækker bord i stuen. Når alt er klart, bliver selve frokosten et hyggeligt fællesskab. Vi giver os god tid, så der også er plads til de små snakke hele vejen rundt. Og vi blander os ikke i hvilken mad, der spises først. Bliver et barn sultent midt på formiddagen, må det gerne spise en mad fra madpakken.

Om eftermiddagen spiser vi frugt og brød og drikker vand. Børnene har selv frugt og brød med hjemmefra.

Maddag har vi en gang om måneden. Her er vi sammen om indkøb og tilberedning af varme eller kold retter, hvor vi bruger årstidens grønt og har gode snakke om sund kost. Det giver børnene en øget glæde ved og bevidsthed om måltidet selv at have ydet en indsats.

I vuggestuen spiser vi stort set ikke sukker, men generelt i huset er vi ikke fuldstændig afvisende overfor søde sager. Vi forholder os kritisk og lærer børnene, at søde sager ikke er sund kost og ikke til hverdags brug. Til fødselsdage må børnene, hvis de ønsker det, medbringe et par usunde ting – for eksempel kage eller flødebolle.

Hygiejne

Når familien kommer til vuggestuen eller børnehaven om morgenen, hjælper forældrene deres børn med at vaske hænder.

Vi lærer børnene at vaske hænder med sæbe, når vi har været ude, inden vi spiser og efter toiletbesøg. Det er en langvarig proces, men de fleste børn har fået den automatiseret, inden de forlader børnehaven

De seks læreplanstemaer (Rød blomst)

Alsidig personlig udvikling

Børn udvider over tid deres erfaringer og muligheder for at være med i livet og i fællesskaber. De afprøver lystigt sig selv i alle mulige sammenhænge og afdækker deres unikke og facetterede personlighed gennem leg og aktiviteter.

Vi voksne danner en ramme af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så børn kan udvikle engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til at tage del i forskellige fællesskaber.

Og i dagligdagen taler vi med børnene om deres udvikling i det store samspil mellem utallige oplevelser og følelser, lege og aktiviteter, positioner og konflikter.

Vi understøtter udviklingen af børns selvværd og positive selvforståelse, så de også begynder at blive rummelige væsener, der kan være opmærksomme på andres oplevelser af, perspektiver på og meninger om verden.

Vi guider børn i selvkontrol ved at støtte deres evne til at udtrykke deres følelser og håndtere konflikter, så de udvikler tolerance. At have selvkontrol giver kræfter til og plads til ny udvikling.

Og det er vigtigt, vi voksne gør det muligt for børn at få ro til fordybelse og tid til vedholdenhed. Det har også stor betydning, at børn lærer at vælge til og fra, så de kan prioritere blandt de mange tilbud, de møder på deres vej.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

At blive taget imod

Peter kommer til vuggestuen med sin mor. Han er 15 måneder og lige startet for to uger siden. Han har sin kanin i hånden. Han kigger ind af døren til stuen og

smiler forsigtigt, da de voksne hilser på ham med 'Godmorgen'. Den ene voksne sætter sig på knæ tæt på døren og smiler til Peter.

Efter at have fået tøjet af kommer mor ind med ham på stuen, og den voksne står klar til at tage imod Peter, efter at han har fået en krammer af mor. Mor rækker ham over til den voksne, som blidt fortæller: 'nu vinker vi til mor'. Peter reagerer ved at blive lidt ked af det, men sidder ovre ved den voksne med kaninen, og så vinker de til mor i vinduet. Den voksne aer Peter på ryggen og siger stille: 'shhhhh, ja, du blev ked af det.'

Da han ikke kan se mor mere, er Peter stoppet med at græde, og han peger på sin madkasse på bordet, og den voksne siger: 'Ja, det er din madkasse, skal vi se, hvad der er i?' De sætter sig op til bordet sammen med de andre børn på stuen og får formiddagsmad.

Pædagogisk refleksion:

Peter og hans mor bliver budt velkommen i vuggestuen med et 'Godmorgen', og den ene voksne gør sig tilgængelig ved at gå ned i øjenhøjde med drengen og med sit kropssprog udtrykke: 'Jeg er her for dig'. Mor er tydelig i afskeden ved at give krammer og sige farvel/vinke og give Peter over til den voksne. Peter bliver ked af separationen fra mor, men han har sin kanin, som giver tryghed, og den voksne hjælper ham igennem den følelsesmæssige uro, han oplever i kroppen. Hun afstemmer og trøster ham med nærvær og ord – og justerer sig til hans sindstilstand ved at tale sagte og have rolige bevægelser. Peter oplever, at hans følelser af at savne og blive ked af det er helt legitime, og at han kan få hjælp af de voksne, når det er svært. Vi arbejder med at lære tillid.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Børneperspektiv, læring, forældresamarbejde.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Gåtur med de ældste piger

Pigerne i gruppen er meget forskellige i forhold til generthed, gåpåmod og selvværd.

På turen kommer vi forbi et jagttårn. Et par piger spørger straks, om de må kravle op i det. Det får de lov til. Et par andre piger siger med det samme, at det vil/tør de ikke.

De første piger kravler op, og jeg benævner hele tiden, hvad pigerne gør. Da de er oppe, spørges der ind til udsigt m.m. Jeg benævner ligeledes, hvordan pigerne kravler baglæns ned.

De to piger, som ikke vil op, ser nysgerrigt på, og jeg spørger, om de har lyst til at prøve at kravle op. Den ene siger ja, og jeg har en hånd på hendes ryg på vejen op. Oppe ser pigen stolt ud, og hun fortæller om udsigten. Jeg anerkender hende for hendes mod, og de andre piger stemmer i.

Den sidste pige vil også gerne prøve nu, og hun får en hjælpende hånd på vejen op. De to piger står stolte i tårnet, og øjnene stråler, lige indtil det går op for dem, at de også skal ned igen.

Den ene pige får tårer i øjnene. Jeg siger: 'vi hjælper jer, I skal nok klare det.'

Pigerne, der står neden for tårnet, kommer med opmuntrende ord og forklarer, hvordan de skal vende rundt og kravle ned. Så med guidning og en tryk voksen hånd på ryggen kommer begge piger ned. Vel nede italesætter jeg igen deres mod, men også deres bekymring, mens pigerne nede får anerkendelse for deres hjælpsomhed og støtte.

Pædagogisk refleksion:

De to piger oplevede et trygt fællesskab, hvor det var tilladt at sige fra og 'det tør jeg ikke'. Ved at stå og se på de andre, der kravlede op og ned, voksede deres gå-på-mod, og trygheden i fællesskabet og ved mig gjorde, at de turde.

Jeg var opmærksom på, at de havde brug for tæt guidning både verbalt og fysisk med en hånd i ryggen. Jeg anerkendte dem for modet, men var også bevidst om, at det kunne blive en udfordring at kravle ned.

Jeg beroligede pigerne med 'vi hjælper', da jeg gerne ville inddrage fællesskabet. Og jeg indgød pigerne en tro på, at de kunne, ved at sige 'I skal nok klare det'.

Jeg italesatte pigernes følelser i situationen, hvorved de fik en oplevelse af at det er ok at reagere forskelligt og have forskellige følelser.

De to pigers selvværd blev styrket af denne oplevelse. Pigegruppens fællesskabsfølelse blev også styrket ved, at de hjalp hinanden. Efterfølgende har især den ene pige haft brug for at tale om turen flere gange, og hun siger stolt: 'jeg turde godt.'

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:
Leg, læring, børnefællesskaber, pædagogisk læringsmiljø.

Social udvikling

Den sociale udvikling sker på baggrund af deltagelse og medindflydelse, og den rummer empati udviklet via relationer. At opøve børns sociale læring sker således i høj grad gennem legen, der skaber relationer.

At blive forstået og mødt gør det nemmere at forstå og møde andre. Også på dette punkt er vi voksne afgørende rollemodeller for børnene.

Børn skal opleve, at de hører til i et fællesskab, hvor de kan deltage i og bidrage til lege, aktiviteter og samvær – og opdage, at vi er forskellige som mennesker.

Relationer og venskaber mellem børn er væsentlige grundlag for at udvikle empati, hvor børn kan mærke egne følelser og sætte sig ind i andres følelser. Grundlæggende her er netop legen, fordi børn herigennem lærer at forhandle, at indgå kompromisser og at løse konflikter.

Det er vigtigt med et godt pædagogisk læringsmiljø med plads, mange rum, hyggelige kroge og materialer, der er gode at være kreative omkring.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

En hjælpende hånd bliver til en leg

Månestuen er på tur til fodboldbanerne. Børnene få lov til at gå frit, da vi når banerne. Elsa sagter bagud, og den voksne kalder opmuntrende til hende. Hun går helt i stå. Den voksne spørger, om Ditte ikke kan hjælpe Elsa og tage hende i hånden. Både Ditte og Jutta går hen til Elsa og rækker hænderne frem mod hende. Elsa tager imod og går mellem de to hjælpsomme piger.

Den voksne siger: 'Hvor er I gode til at hjælpe Elsa – I er gode venner'. Pigerne smiler, og lidt efter falder Jutta. Den voksne siger: 'Op igen' – men pigerne holder stadig i hånden, så det er lidt svært. Det ender med, at pigerne

hjælper Jutta op. Den voksne siger: ”Hvor er I søde sådan at hjælpe Jutta”, og så udvikler det sig til en sjov leg, hvor de på skift vælter og hjælper hinanden op igen.

Pædagogisk refleksion:

Elsa har brug for hjælp, og den voksne gør de andre børn opmærksomme på det. Pigerne er hurtige til at tage initiativ, og Elsa tager imod. Det er tydeligt, at de synes, det er dejligt at hjælpe og at gå sammen. Da den ene falder, guider den voksne dem igen, men de finder selv en løsning, og det bliver til en leg, hvor der er masser af grin og god kontakt.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Dannelse og børneperspektiv, børnefællesskaber, leg.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Forhandling og løsning

En gruppe børn leger far, mor og børn i vores lille skov på legepladsen. Rollerne er fordelt mellem de tre piger – mor, storesøster og baby. De sidder samlet om et lille bord og laver mad.

Pludselig flytter legen sig, og den lille familie skal ud at køre. Moderen Ruth sætter sig på den blå cykel. Babyen Nete sidder på bagsædet, men så er der ingen plads til storesøster Edith.

Børnene forhandler. Imens viser jeg børnene tillid og tid til at forsøge at finde en løsning i fællesskab. De forhandler videre og kommer med forskellige forslag: Edith kan skubbe, eller Edith kan blive hjemme og passe på hulen og alle deres ting. Men Edith er ikke tilfreds. Til sidst foreslår Nete, at hun kan skubbe og Edith sidde bagpå med de spande, de har taget med. Det går alle tre børn med til med et smil på læben.

De kører lidt, men kommer så til vores lille bakke. Det er svært at komme op. Nete forsøger at skubbe, men opgiver. Børnene kalder på mig og fortæller, at det er for svært. Jeg anerkender deres udfordring: ’ja, den cykel ser også tung ud med alt det, som I har med. Hvad kan vi gøre for at få cyklen op ad bakken?’ Pigerne tænker. Edith foreslår, at hun kan hjælpe med at skubbe. Jeg anerkender forslaget: ’ja, det tror jeg er en rigtig god idé.’ Edith stiger af og hjælper Nete med at skubbe. Jeg roser

dem: 'hvor er I stærke, når I hjælper hinanden. I kan lige få cyklen op ad bakken.'

Imens kommer Ella hen og tager mig i hånden. Da pigerne får fart på cyklen, vælter spandene, der nu står alene på bagerste sæde. Jeg foreslår, om Ella kan sidde på sædet og passe på spandene. Det synes pigerne er en god idé. Ella hopper op, og legen fortsætter med alle fire piger.

Pædagogisk refleksion:

Den voksne er tilskuer og lytter. Hun lader børnene prøve selv og går først ind, da der kaldes. Hun spørger og guider i stedet for at angive løsninger. Børnene får input til selv at reflektere og finde løsninger – og anerkendelse, når det lykkes. Ellas nysgerrighed og interesse for at komme med i legen understøttes, da den voksne bedømmer, at det kan lade sig gøre.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:
Børnefællesskaber, leg, læring, pædagogisk læringsmiljø.

Kommunikation og sprog

Udgangspunktet for et barn er, at fantasien og den nonverbale verden er rigere og mere udviklet end dets brug af sproget. Børn gestikulerer og er meget intuitive. Vi respekterer dette udgangspunkt ved at betragte kropssprog og blik som en del af sproget.

Et barn tænker i følelser, men lærer efterhånden at udtrykke dem med ord. Kontakten mellem barn og voksen er således både verbal og nonverbal. Der foregår en spejling, og den voksne prøver at give barnet ord for det, der aflæses.

At udvikle den talte del af sproget handler om at høre og bruge det. At tilegne sig nye ord og kombinere dem i sætninger ved at lytte, tale, fortælle og genfortælle. At sætte ord på hændelser og følelser, når der leges og løses konflikter.

De voksne er modeller for børnene – også sprogligt. Vi lægger derfor vægt på at tale pænt og ordentligt – at bruge sproget konstruktivt og nuanceret, at videregive betydninger af forskellige ord, at benævne og gentage. Vi er opmærksomme og har øjenkontakt, når vi taler og

lytter. Og vi forsøger at tage os den tid, der er nødvendig for det enkelte barn.

Det er meget vigtigt, at der er overensstemmelse mellem kropssproget, det talte sprog og det, det rent faktisk betyder. Når man spørger: "Vil du med hjem?", så fremsætter man et tilbud, der kan svares nej til. I givet fald skal det nej respekteres. I stor udstrækning forsøger børn at gøre det, man gerne vil have. Men når barnet får et valg, og der så alligevel kun er ét svar, der gælder, forvirrer man barnet og udhuler sproget.

Vi samtaler meget med børnene – sammen i hele gruppen, i små flokke eller på tomandshånd. Vi lytter, forsøger at forstå deres fortællinger og hjælper dem med at sætte ord på det, der er svært at udtrykke – f. eks. følelser. Vi giver sproglig hjælp til misforståelser og til at komme ind og ud af en leg, så barnet lærer den sproglige løsning frem for den fysiske.

I samlingsstunden lytter børn til børn, der fortæller. Og når alle spiser, iagttager vi ofte, hvordan nogle små sidder med spidse ører og lytter til et par store, der snakker sammen.

Vi læser meget og synger en del. Vi leger med ordene, bruger rim og remser, tæller og sætter farver på.

Højtlæsning opøver børn i lytning og stille refleksion i gruppe, og det udvider det enkelte barns begrebsverden og ordforråd. Vi har mange små hyggekrede med plads til børn og bøger.

Begrebsverden og ordforråd udvides også med sang, rim og remser. Det er sjovt, og det styrker børnenes musiske og rytmiske udvikling.

Gennem samtaler og læsning med videre forholder vi os også til skriftsprog, symbolsprog og billedsprog. Vi udvikler sproget via puslespil med tal og bogstaver og forsætter med, at barnet kan genkende skriftbilledet af sit eget navn for eksempel. At genkende bogstaver og ordbilleder, stavelser og læseretning, når vi sætter mærkater med ordet 'reol' på reolen eller 'hånd-vask' på håndvasken eller læser på skiltene ude i byen, er naturlige øvelser i dagligdagen.

Vi tilbyder sprogtest af tre- og femårige børn.

Pædagogerne udfylder spørgeskemaer, og der laves små sproglige lege med børnene. Screeningen giver en samlet

vurdering af den sproglige udvikling.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

En snegl og en pizzasnegl

Vi sidder ved eftermiddagsmaden, og Bent på to år peger på billedet af sneglen. De andre børn kigger også på sneglebilledet. Den voksne benævner, at det er sneglen med hus på ryggen, og Bent gentager det, den voksne fortæller. Den voksne synger sneglesangen, mens hun peger på billederne, så børnene kan følge med visuelt. Nogle af børnene laver også fagterne for horn i panden og at blive bange.

Bagefter siger Anna på to år: 'Pizzasnegl'. Og den voksne siger: 'Ja, du har pizzasnegl med i madpakken, som du kan spise'.

Pædagogisk refleksion:

Det talte sprog understøttes af billeder, og børnene viser interesse ved at pege. Bent tager initiativ til samtale ved at pege, og dialogen udvikler sig. Børnegruppen har fælles opmærksomhed på sneglen sammen med den voksne, og dialogen udbygges med sang/fagter/ord.

Anna har fanget, at der er en lydlig sammenhæng mellem snegl og pizzasnegl, og den voksne anerkender hendes sproglige initiativ. Anna har gang i abstrakt tænkning.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Pædagogisk læringsmiljø, børnefællesskaber, læring, leg, dannelse og børneperspektiv.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Samling og 'den gode stol'

Der er samling inden frokost, og børnene sætter sig i rundkreds på gulvet. Samling indeholder genkendelige elementer: Vi starter med goddag-sangen med fagter, jazz-hænderne. Vi taler om dagens navn og kigger på tavlen med ugedagene i skrift og forskellige farver. Børnene rækker hånden op, hvis de kender dagens navn og farve. Så synger vi ballongsangen med dagens farve.

Vi sætter en stol midt i rundkredsen og vælger et barn til at sidde i 'den gode stol.' På skift fortæller børnene så noget godt om barnet i stolen. Børnene er rigtig dygtige

til at fremhæve mange forskellige gode sider hos barnet i stolen.

Vi slutter samlingen med rim og remser. På bordene ligger et billede på hver tallerken. På skift får børnene et billede, som skal matches med et billede på en tallerken. Billederne 'rimer', og sådan finder børnene deres pladser. Hvis nogen synes, det er svært, er andre gode til at hjælpe.

Pædagogisk refleksion:

Samling er en hyggelig og rolig stund, hvor vi voksne kan tale med børnene samlet, give kollektive beskeder, øve markering og tale efter tur.

Vi opøver sproglig opmærksomhed med sang, rim og remser. Vi øver os i kommunikation verbalt og kropsligt med fagtesang, rim og remser. Og vi understøtter den gode fortælling om det enkelte barn.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Pædagogisk læringsmiljø, børnefællesskaber, leg, læring, dannelse og børneperspektiv.

Krop, sanser og bevægelser

Sanserne er fundamentet for at opfatte og begribe verden. De er afgørende for et barns motoriske udvikling og automatisering af bevægelser. Vi voksne understøtter derfor stimulering af de tre motoriske grundsanser – den taktile sans, den vestibulære/labyrintsansen og muskel-led-sansen, der fungerer i samarbejde med de fire øvrige: syns-, høre-, lugte- og smagssanserne.

At bruge kroppen og bevæge sig er en naturlig del af et barns liv i størstedelen af de vågne timer. Børn udvikler sig motorisk via leg, aktiviteter, sang og musik.

Den finmotoriske udvikling sker oftest indendørs. Børnene bygger med klodser eller andre ting, de rumsterer i legekøkkenet, hvor der hældes, røres, stables. Der bliver leget med Lego og dinosaurer. Og der bliver tegnet, malet, klippet, klistret og sat perler på plader eller i mønstre. Det handler også om at lære at spise og drikke selv og at tage tøj og sko på for eksempel. Men også udendørs er der rige muligheder for at udvikle

finmotorikken. For eksempel når et barn samler en mariehøne op eller plukker blomster og øver sig i at samle dem i en krans.

Udviklingen af grovmotorikken indendørs foregår overalt. De mindste børn kravler og tumler på madras og lærer at gå. Både vuggestue- og børnehavebørn udfordres i Forsamlingshuset, hvor der hoppes, slås kolbøtter, fægtes osv.

Udendørs udvikles grovmotorikken på legepladsen med legeredskaber og natur, hvor man kan øve sig i at gå på ujævnt terræn, klatre op og hoppe ned. Her kan leges gemme- og balancelege, klatres i træer, cykles, gynges, graves, bygges osv.

På ture i omegnen bydes der naturligt på gang, løb, balancering, springning m.v.

Det opøver barnets kropsbevidsthed at bevæge sig – og at være helt stille, at gå ind i sig selv og finde roen. At kunne mærke sig selv og sine grænser fysisk er vigtigt i forhold til at blive et helt menneske. Vi understøtter også gerne klæd-ud-lege, hvor barnet bruger kroppen på en anden måde. Derved afdækkes mange forskelligheder – hvad er almindeligt for mig, og hvad er anderledes? Hvordan bevæger en ridder eller en drage sig? Det giver barnet mulighed for at udvikle sit eget kropssprog og en bevidsthed om egne signaler og udstråling. Og det lærer barnet at aflæse andres kropssprog.

At flytte grænserne for hvad man kan mestre selv, medfører at være selvhjulpen og giver større frihed. Det gælder praktiske gøremål som at tage tøj og sko af og på. Det gælder evnen til at gynges selv, at cykle eller at gå langt. Men det gælder også evnen til at bedømme, hvor varmt man skal være klædt på, eller hvor langt ud på en gren man kan klatre, før man falder ned – for eksempel.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

Danser med sanser

Der er sat musik på anlægget, og flere af børnene kigger efter lysshowet. Men da de voksne kommer med tørklæder, flyttes fokus til disse. Alle får to tørklæder, og nu begynder 'krible-krable'-sangen. De voksne siger

begejstret: 'nu kommer sommerfuglen', og så vifter de med tørklæderne som vinger. De fleste børn efterligner, og så flyver de rundt mellem hinanden med smil på læben.

Den lidt yngre Niels står og kigger på sommerfuglene og på lysshowet. Den ene voksne flyver hen til Niels og lader et tørklæde røre hans hoved. Han griner, og den voksne lægger nu det transparente tørklæde ovenpå hans hoved. De andre børn efterligner og danser mellem hinanden, mens de griner.

Pædagogisk refleksion:

Børnene udviser glæde ved at bevæge sig til musikken. De efterligner både de voksnes bevægelser og er opmærksomme på de andre børn i gruppen, når de bevæger sig rundt mellem hinanden. De griner sammen og oplever en fælles glæde ved aktiviteten. De øver rum- og retningsansen, når de danser rundt uden at støde sammen. De oplever blide berøringer fra tørklædet, som man også kan se igennem, så verden får en helt anden farve. Det stimulerer føle- og synssansen.

Niels, som iagttager gruppen, bliver aktiveret af den voksne med tørklædet, og han deltager nu selv i børnefællesskabet.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Børnefællesskaber, leg.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Byggeri og demokrati

De seks ældste piger er i Forsamlingshuset. De er delt i grupper og får anvist, hvordan grupperne i fællesskab skal lave en forhindringsbane, som de bagefter skal præsentere for de ældste drenge – og hjælpe dem igennem.

Helt naturligt tager en af pigerne lederskab og sætter de andre i gang. Et par af pigerne står stille og iagttager byggeprocessen, og den voksne hjælper dem i gang: 'Kan I ikke finde et godt sted til trædestenene?' Det aktiverer de to piger i processen, og da de har lagt stenene, hjælper de resten af gruppen med banen.

Der er slalombane, madras til kolbøtter, trædesten til at balancere på, stole, der skal kravles over og under, små ringe til tå-gang og klude til at skøjte på.

Pigerne afprøver banen og taler med den voksne om, at de skal hjælpe drengene igennem. Drengene kommer glade ind, og pigerne følger dem rundt på banen med anvisninger, når drengene er i tvivl.

Sluttelig får alle børnene den udfordring at klare banen baglæns. De koncentrerer sig og prøver at komme igennem – ledsaget af god stemning.

Pædagogisk refleksion:

I gruppen arbejdes blandt andet med kropsbevidsthed og motorik. I dag har de voksne valgt, at der også er fokus på demokrati, samarbejde og fællesskab. Børnene er med til at bestemme banens elementer, og de tager ejerskab på projektet, da de skal guide drengene igennem.

De børn, der har lidt svært ved at komme i gang, guides af den voksne, så de også inkluderes i fællesskabet.

Sammenhæng med det fælles pædagogiske grundlag:

Pædagogisk læringsmiljø, børnefællesskaber, dannelse og børneperspektiv, læring.

Kultur, æstetik og fællesskab

Vores hus er indrettet således, at det understøtter vores pædagogik. Vi ser det nemlig som et reservehjem for vores børn. Et hjemligt sted med mange kroge og nicher, hvor vi gør meget ud af at frede legen mellem børnene. Med valget af farver, møbler, belysning og masser af grønne planter skaber vi stemninger, der er rare, hyggelige og hjemlige.

Højtlesning med kig på billeder og tegninger samt sang, rim og remser er en integreret del af vores dagligdag. Højtlesning er trygt og hyggeligt samvær med en voksen. Det opøver børn i lytning og stille refleksion i gruppe, og det udvider det enkelte barns begrebsverden og ordforråd.

Det udvides også med sang, rim og remser. Det er sjovt og styrker børnenes musiske og rytmiske udvikling. Børnenes egne udtryk arbejder vi med via tegning, maling og brug af plastiske materialer som for eksempel

mudder og sand. Børnenes egen glæde ved at klippe og klistre pynt til jul, fastelavn og påske suppleres med deres glæde ved at give julegaver, som de selv har lavet.

Vi bruger vores musikanlæg, synger og spiller. Vi bruger iPads til at opsøge viden.

Børnene spiller dukketeater og viser børneteater for andre børn på legepladsen. Vores udklædningstøj bruges også til teater. Det styrker fantasien og giver børnene mulighed for at eksperimentere med roller.

Derudover får børnehavegruppen en til to gange om året besøg af et børneteater eller ser teater på biblioteket.

Vi arbejder på at give børnene en demokratisk forståelse ved for eksempel at holde samling og diskutere, blive enige, eventuelt stemme os frem til en afgørelse.

Vi lærer børnene at være en del af et fællesskab og giver dem forståelse for at være en del af samfundet. Et par eksempler:

Der kommer en lastbil med varer, som købmanden stiller på hylder, så hun kan sælge dem til os, der køber, fordi vi for eksempel har brug for mælk til vores frokost.

Der står en container, som vi fylder tomme glas i. Den bliver tømt af en lastbil, som kører glassene hen et sted, hvor de bliver smeltet om og brugt til glas igen. Det er nyt, selv om det er gammelt, og hedder genbrug.

Der ligger industribygninger i udkanten af landsbyen. Her producerer de ansatte ting af jern og stål til maskiner eller nye huse, der skal bygges.

Vi passer godt på vores ting og opdrager børnene til, at de fælles ting er til glæde for os alle.

Vi giver børnene gaver til fødselsdage og ved afslutning i børnehaven.

Det historiske perspektiv inddrager vi for eksempel, når vi besøger kirken og Stendysserne. Vi drager også på tur til Herregårdsmuseet og Landbrugsmuseet på Gl. Estrup. En tur i zoologisk have bliver det også til.

Vi smutter op på boldbanerne og leger, og på turen gennem landsbyen taler vi for eksempel om huse, deres tidligere funktioner og beboere.

Vores bedsteforældredag om efteråret kan også give anledning til samtaler om gamle dage.

Årligt har vi overnatning med skattejagt for de største

børn.

Vi vægter de gamle danske traditioner omkring højtider og fastelavn og har taget en nyere ind, nemlig halloween med græskar og pynt.

I øvrigt er kultur, æstetik og fællesskab tæt knyttet til vores traditioner, der beskrives herunder:

Fødselsdage

Børnenes fødselsdage er festdage.

I vuggestuen betaler forældrene til en fødselsdagskasse, så barnet får en fælles gave. Vi fejrer fødselsdag om formiddagen, hvor vi synger for barnet, vi giver en gave, og barnet deler noget spiseligt ud. Da vi tilstræber at begrænse sukkerindtaget i vuggestuen, kan det sunde alternativ være boller, frugt, vand-is eller lignende.

I børnehaven fejrer vi fødselsdage enten hos os eller som gæster i børnenes hjem. Det nærmere arrangement aftales med forældrene.

Vi laver en tegnemappe, hvortil alle børn laver en tegning specielt rettet til det bestemte fødselsdagsbarn.

Vi har også en fødselsdagskasse, som forældrene betaler et mindre beløb til, så barnet får en fælles gave.

Vi synger fødselsdagssang, råber hurra, laver raket, har flag på bordet og hygger os med dagens specielle traktament.

En gang i løbet af barnets samlede tid hos os er det muligt for os at leje en bus, så vi kan fejre fødselsdagsbarnet hjemme – meget gerne til fire års fødselsdagen. Det er en stor oplevelse for alle. Både børn og voksne har glæde af at kende mere til hinandens hjemlige arena. Børnenes fælles referenceramme bliver større, når de har set hinandens værelser, legetøj, kæledyr osv. Og det bliver nemmere for mange at komme med hjem som legekammerat, når de har været der tidligere i ly af børnehavens trygge ramme.

Vi voksne får også et større samlet kendskab til barnet, dets familie og omgivelser, som er til nytte i det daglige samvær.

Jul

Sidst i oktober starter vi på at lave julegaver. Vi voksne

bestemmer og tilstræber, at der fremstilles gaver af kvalitet. Det gør barnet til en glad giver at fremstille noget, der er anvendeligt for modtageren. Ofte er der flere processer ved at fremstille gaver. Vi arbejder enkeltvis eller i små grupper, bruger megen tid, gør os umage og hygger os. Vi tilstræber at være færdige 1. december, men pakker ofte ind senere.

Julen starter 1. december, hvor børnene ankommer til et pyntet hus og betages af skønheden. For de yngste er der samlingsstund med nissesnak og julesange hver dag. Børnehavebørnene har også samlingsstund hver dag og besøger vores nissested på loftet. Børnene stiller op to og to og prøver alle i månedens løb at liste forrest op ad trappen for at se ham. Det er dog aldrig lykkedes, men nogle gange har han efterladt sine briller, sit halstørklæde eller andet. Og som regel har han skrevet et brev til os. Vi har et kalenderlystræ med 24 lys, hvor vi hver dag tæller og tænder lys. Vi synger, leger julelege, hygger, fortæller og får julehistorier.

En dag spadserer vi til børnejulegudstjeneste sammen med dagplejen i Nørager Kirke. Juleturen for de ældste børn går til de to museer på Gl. Estrup., hvor vi ser juleteater. Her skærper vi også interessen for at se, kigge, sammenligne historie og nutid og prøve nye ting.

Som afslutning før ferien holder vi børnejulefrokost. Børn hører om og oplever voksnes julefrokoster derhjemme. Her får de chancen for at lege det ud selv. Først laver vi mad til en helt traditionel julefrokost med alt fra sild til frugtsalat. Så gør vi det festligt og klæder os pænt på, før vi sætter os til bords. Og til sidst får vi det rigtig sjovt med mad og snaps (alias sportsvand), skålsange og pjattet snak.

Fastelavn

I tre uger op til fastelavn satser vi på at tegne, klippe og klistre pynt. Det er sjovt, og vi bruger megen tid på det. Det øver finmotorikken, og vi stiller krav til børnene svarende til deres udvikling og alder.

Fastelavnsmandag møder alle udklædte, og vi slår katten af tønden. Forældrene kommer til kaffe og fastelavnsboller, og vi laver små konkurrencer for børn og voksne.

Påske

Tiden op til påske giver ligeledes anledning til at tegne, klippe og klistre pynt. Vi sår karse og følger spirernes udvikling dag for dag. Vi gemmer også æg. Udendørs trækker det spirende forår i børnene. For eksempel plukker vi grene til vaserne og følger med i, at de springer ud.

Overnatning

I marts måned arrangerer vi overnatning for de ældste i børnehaven fra torsdag til fredag. Børnene møder ind med sengetøj, sovedyr og en pose slik og leger almindeligt til først på eftermiddagen. Så bliver det hele ualmindeligt: Der er biograf i hyggerummet med film og popcorn. Der er udelege. Og der er pizzaer udefra til aftensmad med efterfølgende isvafler.

Hvis vi er så heldige at finde et skattekort, danner landsbyen rammen om aftenens skattejagt. Bagefter er der film igen, mens vi hjælper børnene med at rede op og gøre sig putteklare. Forinden er der lavet soveplan, så alle har klare aftaler. Børnene deler slik ud, der læses godnathistorier, og efterhånden falder børnene stille i søvn.

Det hele foregår i trygge rammer. Og det er vildt hyggeligt, men også meget spændende for børnene at opleve deres børnehave i et anderledes perspektiv.

Udflugt til zoologisk have

Sidst på foråret tager vi på heldagstur til zoologisk have. Vi rejser rundt i verden – snart i Afrika, snart i Sydamerika, men på børnenes præmisser. Vi oplever, fantaserer og snakker om dyrene, mens vi går rundt blandt dem. Vi mærker suset, den lille frygt og glæden ved at komme levende ud igen.

Vi går rundt i små grupper, men mødes ind imellem – for eksempel til hyggelig frokost. Vi hviler os lidt og besøger måske legepladsen, før vi farter af sted igen for at se nogle dyr blive fodret i Australien.

Udflugten er en dejlig mættende oplevelse fuld af stemning, som giver stof til fortællinger, opslag i bøger og mange lege derhjemme i børnehaven.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

Flere måder at være med på

Børnene i vuggestuen sidder ved bordet til formiddag. Den voksne tager kufferten frem og siger: 'Nu skal vi have samling.' En dreng på godt et år begynder at tromme på bordet. Den voksne siger: 'Ja, vi skal synge kuffertsangen'. Drengen smiler og tager sutten ud. En dreng på to starter med at synge, og den voksne siger:

‘Vi tæller, og så synger vi’ – og smiler til den syngende dreng.

Så begynder de to voksne at tælle med fingrene, og så starter sangen. Drengen stemmer i og laver fagter til. De tre yngste børn på et år trommer i bordet og holder øje med de voksne og de tre større børn. Da sangen er færdig, åbnes kufferten, ‘krammeaben’ kommer frem, og et par børn jubler og tager armene op i luften. Den syngende dreng råber: ‘Abe’. Den voksne siger: ‘Ja, det er krammeaben, og den har savnet jer. Den trænger til en krammer’. Og så bliver aben sendt rundt til børnene.

Pædagogisk refleksion:

I vuggestuen har vi ofte samling inden formiddagsmaden, og tit er det kufferten, som indikerer denne aktivitet. Drengen på godt et år ved hvad, der skal ske, da han begynder at lave fagterne inden. Og drengen på to år viser, at han har helt styr på sangen. Det er et fællesskab, hvor børn og voksne har fælles fokus og genkendelighed, og der er god stemning.

Børnene deltager på hver deres måde, men alle er aktive. De genkender aktivitetens sange og rekvisitter i form af for eksempel aben, som selvfølgelig skal have en krammer af alle, og den sendes rundt ved bordet. Det er en del af kulturen i vuggestuen, at vi har samling, hvor vi synger, dramatiserer følelser, siger remser med mere.

Sammenhæng til det fælles pædagogiske grundlag:

Børnefællesskaber, pædagogisk læringsmiljø, læring, leg.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Vægt på proces frem for produkt

Børn og voksne har samlet en masse forskellige ting – mælkekartoner, skotøjsæsker, toiletruller og en masse andre forskellige ‘dimsedutter’, der ellers skulle smides ud.

Det hele lægges op på et stort bord, så der kan skabes både stort og småt, sammen med alle de materialer, børnehaven også har. Bordet står til fri afbenyttelse hele formiddagen, så børnene kan gå til og fra, som de vil.

En gruppe børn sætter sig og bliver hurtigt optaget af aktiviteten. Der er god stemning, og børnene er fordybet i processen. Nogle af børnene har en klar plan for, hvad

de vil lave, for andre opstår det spontant undervejs.

En dreng på tre år sidder ved bordet meget længe og er dybt koncentreret . Han har fundet sine egne materialer. Han bruger lang tid på at lime en elastik, forskellige små stykker afklippet karton og et hårspænde fast på et stykke papir. Selv om han sidder alene i sin fordybelse, er han stadig en del af det lille fællesskab. Han bliver inspireret af de andre børn – og de af ham. De taler og griner sammen.

To piger sidder sammen og laver rullinger og et lille hus, de kan bo i. De samarbejder, forhandler, går på kompromis og finder fælles løsninger for processen og produktet.

Børnene vælger selv, hvornår produktet eller processen er færdig, og de viser det stolt frem til deres forældre om eftermiddagen.

Pædagogisk refleksion:

Børnene oplever at være en del af flere fællesskaber i løbet af dagen, da vi løbende tilpasser aktiviteter og læringsmiljøer. Vi giver børnene forskellige oplevelser, som stimulerer deres kreativitet, nysgerrighed og fantasi. Der skal være rig mulighed for at undersøge og udforske. Vi forholder os til, at alle børn har en undersøgende og eksperimenterende tilgang til verden. Vi understøtter derfor hvert barn i den skabende proces på dets særlige niveau.

Når vi danner rammerne for børnenes kreative proces, er det vigtigt for os at skabe små børnefællesskaber, hvor børnene kan inspirere hinanden, og hvor de samtidig får ro til fordybelse og bearbejdning. I denne aktivitet vægter vi i høj grad børnenes proces frem for deres produkt.

Sammenhæng til det fælles pædagogiske grundlag:

Pædagogisk læringsmiljø, børnefællesskaber, barnesyn, læring.

Natur, udeliv og science

Vi lærer børnene, at naturen i lighed med os er levende. Vi deler verden med dyr, insekter, planter osv., og der

skal være plads til os alle sammen. Alle dele er lige vigtige dele af den samlede natur, og mennesker skal leve i respekt for de andre dele af naturen.

I udelivet er naturen et skatkammer, et fantastisk tilbud om så mange oplevelser, som ikke kun er menneskestyrede. Den rigdom, at et lille frø kan frembringe mad til os for eksempel. Automatisk lægger udelivet og naturen op til nysgerrighed, forundring og undersøgelse.

Vi sanser via dufte og lyde og kan fordybe os i det poetiske og filosofiske. Vi kan finde roen i at være til.

Vi taler om bæredygtighed, forståelse for og beskyttelse af naturen. Vi samler flasker i naturen, sælger dem hos købmanden og køber legetøj for pengene.

Vi bruger legepladsen uanset årstid og vejrlig. En tur derud kan give kontakt med alle fire elementer: Luft, jord, ild og vand. Der er masser af luft, jord og sand. Der er grene, blade, frugter og bær, som indgår i legene. Der er bål, og vi leger en hel del med vand.

Vi forsøger at bruge marker, skov og strand omkring os til ture, hvor vi oplever og sanser naturen og årstidernes vekslens. Vi vandrer til Stendysserne og inddrager et historisk perspektiv ved at lege stenalder. Eller vi hjælper med at samle nutidigt affald i og omkring landsbyen.

Derudover drager vi af sted til zoologisk have en gang om året for at se på og høre om alle dyrene.

Derhjemme i huset forholder vi os positivt til økologi blandt andet ved at købe flest mulige økologiske fødevarer. Vi serverer økologisk mælk og bruger årstidernes frugt og grønt. Vi lærer børnene om respekt for naturen og miljøet ved at sortere affald og spare på vandet.

Tematisk kan vi undersøge natur og naturfænomener som lyset og solen, luften og blæsten eller forskellige slags insekter. Vi kan tælle kastanjer, forsøge at dele en pære i syv dele eller gå forbi det gamle mejeri og tale om koen og mælken og osten og smørret. På internettet kan vi via iPad tjekke navne på de fugle, vi har set på turen i dag. Mulighederne er utallige for at understøtte børns

naturlige nysgerrighed på tal, størrelser og lovmæssigheder i naturen ved at skabe bro mellem den konkrete læring i hverdagen og naturvidenskabens forståelser og begreber.

EKSEMPLER FRA VUGGESTUEN:

Legen udvikles og fanger alle

Det har regnet en del på denne forårsdag, hvor Månebørnene er på den nye legeplads. Anna og Niels har fundet et mudderhul på toppen af bakken, som deres støvler sidder lidt fast i. De griner sammen og falder for sjov. En voksen smiler og siger: 'Det ser sjovt ud – I leger i mudder'. Børnene leger videre, og de skubber sig ned ad bakken på maven.

Andre børn støder til legen, og de glider let i mudderet på vej op ad bakken, men genvinder balancen, inden de rutsjer ned igen efter Anna og Niels. Børnene anvises af den voksne til at gå op ved græsset på bakken, hvor der ikke er så glat. Legen på bakken fortsætter i lang tid, og til sidst er alle børn med.

Pædagogisk refleksion:

Børnene gør sig erfaringer med naturfænomenet 'mudder', som både er glat, smattet og klistret. De to børn, som starter legen, får fanget de andre børns opmærksomhed på en positiv måde ved latter og begejstring. De voksne benævner situationen og guider kun lidt i legen, da det er glat at gå op, men ellers er det børnenes egne initiativer, der udvikler legen.

Sammenhæng til det fælles pædagogiske grundlag:

Børnefællesskaber, leg, læring, pædagogisk læringsmiljø.

EKSEMPLER FRA BØRNEHAVEN:

Fra frø til plante til mad

I foråret såede vi forskellige spiselige blomster fx løgkarse, morgenfruer og solsikker. Der blev også sået squash, salat, gulerødder og forskellige krydderurter. Vi fik foræret tre højbede, som skulle fyldes med jord. Det var hårdt arbejde at køre jord fra bunken i indkørslen og ind i højbedene. Børnene gik til opgaven med godt humør, var gode til at hjælpe hinanden og knoklede på, fordi de voksne anerkendte og guidede dem igennem det hårde arbejde.

De små planter blev plantet ud, og der blev dagligt holdt øje med, om de trængte til vand. Meget tid blev brugt til at dufte og smage på planterne. Børnene syntes, det var sjovt, at en plante for eksempel duftede af cola og en anden af pebermynte.

En dag lavede en voksen små 'madder' af squashskiver med salat og løgkarseblomster. Alle børn fik smagt på maden.

Vi blev også optaget af de forskellige småkryb, som havde lyst til at spise vores mad. De blev studeret i forstørrelsesglas.

Pædagogisk refleksion:

Vi arbejdede i børnehavegruppen med temaet 'spiselige planter'. Målet var at børnene skulle opleve processen fra frø til plante til mad.

Vi oplevede, at børnene fik ejerskab til projektet, og plantekasserne blev stolt vist frem til forældrene.

Der er meget undring og læring i at følge et lille bitte solsikkefrø, som over sommeren bliver flere meter høj og knækker i vinden – så børnene til sidst kan opdage de små bitte frø i blomsterhovedet, som selvfølgelig skal gemmes til næste år.

Vi så, at en del af det såede gik til held, men også at gulerødderne ikke blev tykkere end tændstikker.

Et projekt, der strækker sig over så lang tid, kræver, at flere voksne er engageret for at holde liv i både projekt og i planter.

Sammenhæng til det fælles pædagogiske grundlag:

Børnefællesskaber, læring, pædagogisk læringsmiljø, dannelse og børneperspektiv.

Den styrkede pædagogiske læreplan 2021

Udarbejdet pba. tidligere læreplaner og hidtidig praksis samt drøftelser på personaledage 2020 og 2021 ud fra overordnede retningslinjer og med eksempler på dagligdagen med de seks

læreplanstemaer.

Senest gennemskrevet december 2021.